

č e s k á   p a m ě ť

Hubert Sigmund

Dům ve Stecherově ulici

Vzpomínky na dětství
v Sudetech
v letech 1938–1948

přeložila Irena Wolfová

PROSTOR

VII. Konec říše

Šel jsem s bandaskou pro mléko a chtěl jsem právě zabočit do Teplické ulice, když jsem uslyšel zvláštní zvuky, podobné dupotu. Nejen já, všichni jsme zůstali jako zkamenělí stát a dívali se, co to k nám přichází. Kolem nás vedli kolonu mužů a žen v modrobíle pruhovaných trestaneckých šatech s klapajícími dřeváky. Postupovali pomalu a těžkým krokem Teplickou ulicí. Byli to vězňové z koncentračního tábora, které před postupující americkou armádou přesouvali do východněji ležících táborů. Se vši pravděpodobností šli do Terezína. Měli všichni uši veliké jako plácačky na mouchy a jejich obličejy byly popelavé a vpadlé. Někteří vypadali jako živé mrtvolky. Nevím, jestli mám pravdu, ale měl jsem pocit, že někteří nesli svůj těžký osud s obzvláštní důstojností, jako by nám chtěli říct, jen se všichni dobře dívejte, jaká to je nespravedlnost. Zvláště nápadný byl jeden muž, a mám ten obraz dodnes před očima, jako kdyby to bylo včera. Táhl s vysoko vztyčenou hlavou dvoukolák, na kterém ležela vyzáblá postava s propadlým obličejem a s očima strnule upřenýma k nebi.

Stráže, které tento smutný průvod doprovázely, byli většinou mladí vojáci v zelených uniformách. Měli helmy a zbraně připevněné na řemenech přes ramena. Určitě to pro ně nebyl

vítězný pochod. Bylo mi nápadné, že jejich pohledy směřovaly strnule a jakoby zahanbeně k zemi a jejich krok byl pomalý a vleklý, přizpůsobený tempu celé kolony. Z ojedinelých oken, která si ještě dodnes pamatuji, někdo tu a tam zpod zatážené záclony hodil do kolony housku nebo kousek chleba, který byl žádostivě chytán, aniž to strážci viděli, nebo také vidět ani nechtěli. Jedno bych k tomu chtěl podotknout, v těch bytech, odkud byla ta troška chleba zajatcům házena, bydleli jen Němci, a žádní Češi. Toho dne byla pochodeň krutosti nacistického režimu nesena také ulicemi našeho města, a nikdo nemohl zapírat, že nic neviděl.

Té noci padlo mnoho německých uniforem a Hitlerových obrazů za oběť ohni. Příští den už jsme se až na výjimky zase zdravili zcela prostým „Pozdrav pánbůh“. Už dlouho jsme se nezdravili „Heil Hitler“, a když jsem jednou ve Schmiedlerově ulici pozdravil naši stranickou domovní důvěrnici, paní Streubergerovou, „Pozdrav pánbůh“, vztekle mě seřvala: „Můžeš klidně zdravit Heil Hitler, Češi tě kvůli tomu hned nepověsej!“ Nevěděl jsem leknutím, co na to mám odpovědět, a když jsem o té příhodě vyprávěl matce, řekla mi: „Streubergerová nám může políbit prdel.“ Domovní důvěrnice Streubergerová, důvěrnice bloku Reitová a důvěrnice NSDAP Knotková zdravily nadále pevně „Heil Hitler“ a každý večer prováděly obhlídky a kontrolovaly všechna okna, aby ani paprsek světla nepronikl na ulici. Pokud ano, označily to za sabotáž a ohlásily gestapu.

Protože toho u nás bylo k jídlu stále míň a míň a už jsme neměli ani brambory, jel jsem s dědečkem do vnitrozemí, abychom něco nakřečkovali. Už nevím, jak se ta vesnice jmenovala. Dojeli jsme tam vlakem, ležela ještě v Sudetech, ale přímo na hranici s protektorátem. Dědeček stál u závor a bavil se česky s českými četníky, zatímco já asi o dvě stě metrů dál musel prostrčit pod plotem balík do Čech, za což mi byl prostrčen jiný balík zpátky. Po tomto výměnném obchodě jsme jeli zase vlakem zpátky do Mostu, ale na hlavním nádraží nám všechno zabavila vojenská hlídka, kterou jsem již dříve popsals. V balíku byly brambory, mrkev, jablka, máslo a jiné potraviny.

Ale nevzdali jsme to. Příští neděli jsme náš výměnný obchod v Čechách zopakovali, ale při zpáteční cestě vlakem jsme vystoupili už před starým nádražím u dolu Richard, kde vlak na volné trati zastavil. Vida, nebyli jsme jediní křečkové. Bylo nás mnoho a já věřím, že to bylo se strojvedoucím domluvené. Toho večera jsme měli horké brambory s máslem a tvarohem. Ještě často jsem byl s dědečkem křečkovat. Co jsme to vlastně do protektorátu pašovali, nemůžu říct, ale myslím, že to byly kapesní svítilny a baterie.

O smrti našeho vůdce Adolfa Hitlera jsme se dozvěděli z večerních zpráv vysílače BBC z Londýna, které jsme s babičkou poslouchali každý večer u strýce Huberta. Protože v našem domě v Hasnerově ulici jsme neměli rádio, přespával jsem kvůli tomu u strýce Huberta. Hned příští den ráno jsem měl předat nejnovější zprávy z BBC našim nejdůvěryhodnějším

sousedům. Mezi těmi byli i naši čeští sousedé, kteří každou zprávu přijímali s velkým nadšením. Ale ráno už hlásil zprávu o vůdčově smrti i říšský rozhlas a bylo nařízeno spustit vlajky na půl žerdi. Když jsem okolo deváté hodiny ranní opouštěl strýcův byt a dal se na cestu domů přes Jezerní ulici, viděl jsem už jednotlivé vlajky s hákovými kříži vlát na půl žerdi. Bylo jich jen málo, protože mnozí už své vlajky dávo spálili nebo bílý kruh s hákovým křížem vypárali, aby z nich udělali rudou vlajku komunistů.

Toho večera přišla teta Gusta pro matku a s pomocí jedné švadleny začalo velké šití praporů. Protože se přesně nevědělo, kdo k nám vlastně připochoduje, ušily se prostě vlajky všech armád, které připadaly v úvahu. Nejsnadnější byla vlajka ruská, nad bílým kruhem, v kterém byl hákový kříž, se vlajka ustříhla a ruská vlajka byla hotová. Zhotovení české vlajky také nebylo těžké, nejtěžší byla vlajka americká. Dohadovali jsme se, kolik vlastně má být nahoře v modrém poli hvězdiček, až nás napadlo podívat se do knihy o olympiádě v roce 1938, a hádaňka byla vyřešená.

Přibývalo uprchlíků, kteří šli směrem na západ vstříc Američanům, mezi nimi byla i první vozidla wehrmachtu, obsazená důstojníky. Jedno takové vozidlo, osobní automobil Mercedes, se kvůli poruše zastavilo na Frankově náměstí. Po nezdařených pokusech o nastartování ho strýc Bohouš s vojáky vyměnil za dva civilní obleky. Zadržené auto pak bylo společnými silami jeho řeznických pomocníků odtaženo na dvůr řeznictví, kde zmizelo v jedné z jeho mnoha garáží.

Všechny třídy naší školy byly přes noc narychlo přeměně-

ny na vojenský lazaret, protože nepřetržitě přicházely transporty se zraněnými vojáky. Všichni jsme cítili ve vzduchu nějakou zlou předtuchu, věštící neštěstí.

Přišel 3. květen. Byl horký den, všichni v Hasnerově ulici jsme měli okna dokořán, když jsme z rádia truhláře pana Pleila, které stálo v jeho okně, uslyšeli hlasitou českou pochodovou muziku. Pak následovalo několik výzev v češtině. Když je zaslechla moje matka, která velmi dobře mluvila česky, celá zbledla a řekla nám: „Bože, v Praze už se střílí. Je povstání.“ Najednou byla hudba přerušena a německy promluvila prý sestra německého Červeného kříže ke všem příslušníkům zbraní SS: „Vojáci SS! Nechte toho nesmyslného zabijení a vzdejte se!“ Pak bylo zase slyšet českou hudbu a byly čteny proklamace v češtině. Naši čeští sousedé se všichni shromáždili na ulici pod oknem pana Pleila a poslouchali zprávy z rádia s tichým úsměvem na tváři.

Rozednívalo se, bylo ráno 5. května, pro mnohé květnový den jako každý jiný, pro nás ale měl tenhle 5. květen představovat zvrát v našem celém životě. Když jsem se podíval ke škole, přišlo mi všechno nějak opuštěné. Neviděl jsem žádné důstojníky, i sanitáři, kteří jinak vždy všude příčinlivě pobíhali, zmizeli. Na nízké zídce školního plotu seděli pod širým nebem zranění vojáci s krvavými obvazy na hlavě, někteří měli obvázané ruce, jiní měli jen jednu nohu. Vypukl šílený chaos, každý chtěl někam na západ, aby se zachránil před Rusy. Jak jsem se dozvěděl později, nedostali se tito chudáci nikam daleko. Když ne hned v Mostě, s velkou pravděpodobností cestou

z Mostu do Chomutova byli mnozí ubiti Čechy, mnozí podlehli cestou svým zraněním.

Bylo asi tak deset hodin ráno, když matka mně a bratru Adolfovi řekla, že máme zůstat doma, protože Rusové už jsou v Oseku, což je jen 10 km od Mostu. V jedenáct hodin přišla stranická důvěrnice bloku paní Reitová. Měla kolem hlavy mokrý bílý šátek a křičela jak pominutá, že jdou Rusové: „Zachraňte se všichni útekem na západ, k Američanům! Amíci už jsou v Chomutově.“ Vzali jsme jen to nejnnutnější a šli k tetě Gustě. Tam jsme se s obyvateli domu ukryli do prádelny, neboť jsme mysleli, že dojde k bojům a Rusové budou přitom Most bombardovat. Když ale všude byl klid, opustili jsme prádelnu a odebrali se před domovní vrata, kde se právě strýc Bohouš pokoušel vyvěsit bílou vlajku. Když ale pan Tůma, český obchodník s pivem odnaproti, šermuje rukama vykládal, že Chomutov už je v ruce Američanů, byla bílá vlajka zase stažena a na stožár vytažena vlajka americká. Najednou někdo přišel zpoza rohu a řekl strýci Bohoušovi, že přece musí vyvěsit vlajku českou. Protože všichni byli příliš zbabělí, poslali mne na nejbližší roh ulice podívat se, jaké vlajky se vlastně vyvěšují. Viděl jsem jen jednu vlajku ruskou a mnoho českých, a tak byla americká vlajka opět stažena a místo ní vyvěšena vlajka česká.

Byli jsme vyvěšováním vlajek tak zaměstnáni, že jsme si ani nevšimli, jak poslední německé jednotky utíkají ulicí dolů před Rusy. Vzpomínám si jen na posledního německého vojáka, který běžel kolem nás a křičel: „Ivan jde!“ Přitom měl pra-

vou ruku zdviženou a sevřenou v pěst. Když byl asi deset metrů od nás, z domu obchodníka s pivem Tůmy za ním zazněl výstřel z pistole. Viděli jsme, že zasáhl vojáka do ruky. Ten se otočil a s žalostným pohledem se na nás podíval. Pak běžel dál, přitom si držel levou ruku, a nikdo z nás mu nemohl pomoci. Zato si ale mladý pan Tůma mohl přidělit titul partyzán.

Okružní ulicí se pak najednou valily ruské tanky. Byla to tanková armáda generála Koněva, která spěchala na pomoc Praze a cestou vše převálcovala. Když první pěší ruské jednotky připochoďovaly Teplickou ulicí do Hasnerovy ulice, byly v ruském jazyce srdečně uvítány členem nacistické strany, panem truhlářským mistrem Pleilem. Dokonce si k této slavnostní příležitosti oblékl rubášku. Když projížděla další ruská tanková kolona Okružní ulicí, spěchal jsem, abych se také podíval. Tanky jely všechny velkou rychlostí směrem na Prahu. Na tancích seděli vojáci se samopaly v rukou a mávali kyticemi šeříku radostně a šťastně českému obyvatelstvu, které lemovalo ulici. V řadách kolony jeli tu a tam na motorkách ozbrojení civilisté v koženém oblečení, kteří měli na rukávech červeno-modro-bílou pásku. Jak jsme se dozvěděli později, přidali se ke koloně někde u Horního Litvínova. Všichni vypadali, že jsou hrozně důležití, a tvářili se, jako by po boku ruské armády bojovali od Moskvy až do Mostu.

Pozdě odpoledne se u Reichertů na Frankově náměstí shromáždili další novopečení vlastenci a panovalo tam velké vzrušení, neboť bylo nezbytné přivést z Horního Litvínova vysílač pro městský rozhlas. Malá dodávka strýce Bohouše byla vyslána jako bojový automobil. Vpředu seděl strýc Bohouš

a pan Tůma, vybavený revolverem. Malá korba, na které se jinak převáželo jen koňské maso, byla vyzdobena českou vlajkou, které se pevně držel mladý pan partyzán Tůma. Vypadal v ten moment stejně hrdinně jako žena, která na obrazech z Francouzské revoluce stojí s praporem v ruce na pařížských barikádách. Tak tedy vyjeli noví bojovníci za svobodu, ale bohužel dojeli jen do Dolního Litvínova, kde je zastavili Rusové a auto jim sebrali. Protože nerozuměli česky, mluvili na ně Rusové německy: „Dawaj! Du, Auto! Du Kapitalist!“, a auto bylo pryč. Až pozdě v noci přišli naši vlastenci se svým praporem zase domů, jen to pěkné auto bylo „v prdeli“. Našlo se až o mnoho měsíců později někde u Loun ve vodách Ohře.

Na tenhle 5. květen 1945 nezapomenu nikdy v životě. Večer před spaním jsme museli s matkou pokleknout před svatý obraz, který představoval Ježíše na hoře Olivetské a visel nad našimi postelemi. Modlili jsme se společně k Bohu a děkovali za to, že jsme ve zdraví přečkali válku, a prosili, aby se také náš otec vrátil z války zdravý.

VIII. Ruské tance

Šestého května byl vydán pro německé obyvatelstvo výnos, podle kterého měl každý Němec vyvěsit bílou vlajku a na pravé ruce nosit bílou pásku. Výjimku tvořili Rakušané, ti směli nosit jen bílo-červenou stuhu. Za těchto podmínek jsme byli pro každého jako lovná zvěř, kola, hodinky, všechno, co mělo nějakou cenu, nám otevřeně na ulici mohl kdokoli sebrat. Slova „Davaj časy!“ nepoužívali jen Rusové, ale i naši čeští sousedé. Dodnes nedokážu pochopit, jak bylo tenkrát možné, že někteří Češi – ještě jednou bych chtěl zdůraznit slovo někteří – dokázali svým německým sousedům, s kterými přece celý čas společně žili, měli stejné potravinové lístky, dokonce se s nimi dělili o prožitý strach a úzkosti v krytu při náletech, všechno sebrat.

Když se proslechlo, že se do Prahy vrací prezident Beneš, byla sestavena skupina cyklistů, aby společně odjeli do Prahy. Chtěli panu prezidentovi v Praze na letišti připravit slavnostní uvítání. Kola byla den před odjezdem vyčištěna a namazána, a kdo ještě kolo neměl, ten ho prostě sebral německému sousedovi. Bohužel, cyklistická skupina dojela jen do Loun, kde je komunisti donutili obrátit a jet zpátky.

Když jsem pak o několik dnů později byl nakoupit u pana

Lisého, řekl mi tajemně svou lámanou němčinou: „Stalin bude naším vůdcem, ne Beneš, já už jsem schoval samopal a jsem u GPU.“ Jenže když pak v roce 1948 přišli k moci komunisti, označili ho jeho komunističtí bratři za kapitalistu a malý krámek s potravinami, kde prodával své zboží po celou dobu trvání třetí říše, mu sebrali. Pak ho bylo vidět, jak vzděky ráno chodí se svou gumovou aktovkou k šachtě, kde pro socialismus dobýval uhlí.

Jednoho dne jsem si před ošklivým modrým domem všiml českého důstojníka v černé uniformě SS. Nárameníky uniformy byly dekorovány všelijakými hvězdami a na rukávu měl červeno-modro-bílou pásku. Co mi bylo obzvlášť nápadné, byly jeho jezdecké holínky, jejichž špička byla ohnutá vzhůru. Protože jsem předtím nikdy tak přepychové holínky neviděl, šel jsem blíž, abych si ty zvednuté špičky prohlédl pozorněji. On se mě česky na něco zeptal, čemuž jsem bohužel nerozuměl. Tak jsem ukázal prstem na špičky jeho holínek, nasadil jsem znalecký výraz, pokýval hlavou a řekl mu německy: „Prima holínky.“ Důstojník si pravděpodobně myslel, že si z něj chce dělat legraci, neboť jsem zničehonic dostal pořádnou facku a cítil jsem, jak se mi špičky jeho holínek zarývají do zadku. Pak jsem ho slyšel vykřikovat: „Germán, Germán.“ Ó osude, jak jsi byl jen ke mně krutý! Tento muž byl později na české škole mým učitelem matematiky.

Do bývalého vojenského lazaretu teď přitáhli ruští vojáci. Dole na školním dvoře stála polní kuchyně. Vojáci se rozložili ko-

lem ní a jeden z nich hrál na tahací harmoniku. Jak jsem tam stál tak opuštěný a pozoroval je, zavolal mě jeden z nich a nabídl mi sklenici malinové limonády, kterou naléval z velkého sudu. Když pak harmonikář začal zase hrát, zkoušel jsem k tomu tančit ruský tanec, jak jsem to viděl ve filmech s Marikou Reck. Bylo to mé první skvělé mezinárodní vystoupení, tleskali mi do taktu, hudba byla stále rychlejší a rychlejší, až jsem upadl na hubu. Za svůj umělecký výkon jsem tenkrát dostal kromě malinové limonády také masové konzervy a náhražkovou kávu, takže moje matka z toho byla celá udivená a už si myslela, že jsem to někde ukradl. Také jsem byl s harmonikářem společně vyfotografován: Při mém vystoupení se totiž objevil pan Liebscher se svým fotoaparátem, tentokrát ale ne v uniformě SA. Fotografoval za jídlo všechny přítomné ruské vojáky.

Protože jsme byli všichni zvědaví, co s námi bude dál, přišla babička na spásný nápad navštívit večer paní Sezemskou. Prý by se možná dalo něco vyzvědět od jejího zetě, který byl ve funkci komunistického poslance na Národním výboru města Mostu. Bydleli stejně jako předtím v jednopokojovém bytě a bylo tam všechno hrozně těsné. Dcera paní Sezemské Steffi tu byla taky a všichni jsme čekali s napětím na jejího muže Mirka, který měl ten večer na radnici schůzi. Přišel tehdy domů velmi pozdě a pozdravil nás německy. Mluvil velice dobře německy s českým přízvukem. Nejdřív mě chtěl začít učit českou abecedu, abych se taky naučil česky. Pamatoval jsem si jen, že se za každé písmeno muselo přidat é. Například á, bé,

cé, dé atd. Pak se začalo mluvit o politice a o kolaborantech, ke kterým měl údajně patřit i můj strýc Bohouš. Jedli jsme chleba se špekem a k tomu se pily podobné slivky, jaké pili tenkrát u nás v bytě ti uprchlíci z východu. Hlas pana poslance Mirka byl stále rozčilenější a hlasitější, až se poslanec konečně potácivě svalil na pohovku. Po nějaké době pak následovaly různé velmi hlasité rozkazy a výkřiky, které vydával stále leže na pohovce, jako například: „Stalin“ a za chvíli zase „Stalin“, potom zas „Germáni, Germáni“. Najednou se ozvala rána a pan poslanec Mírek spadl z pohovky a začal hrozně zvracet. Když ležel ve vlastních zvratkách a paní Sezemská kolem něj pobíhala s mokrým ručníkem, pořád ho ještě bylo slyšet, jak tiše šeptá: „Stalin, Stalin, Stalin.“ Nato mě babička vzala za ruku, opustili jsme tento velký politický mítink a byli jsme právě tak chytří jako předtím.

Protože pro nás bylo velmi těžké sehnat chleba, brala mě naše česká sousedka paní Zirnsteinová s sebou. Jednou byl chleba v Kopistech, pak zase v Rudolicích, prostě kde zrovna měli mouku a kde se peklo. Musel jsem přitom držet hubu a nesměl jsem říct ani slůvko, protože Němci nebyli vítáni. Hrozilo nebezpečí, že dostanete výprask a žádný chleba, když budete mluvit německy. Tak jsem hrál chudého něměho chlapce, který je nemocný a ztratil řeč. Hrál jsem svou roli tak přesvědčivě, že jsem v některých obchodech u zákazníků dokonce vzbudil soucit. Obzvlášť těžké pro mne bylo nakupovat v mlékárnách, a mléko jsme potřebovali teď denně, neboť jsem se doposud ještě nezmnínil o tom, že jsme uprostřed dubna dosta-

li k mému zármutku přírůstek do rodiny. Byla to malá sestra, což bylo pro mne spojeno s velkými problémy, neboť kdo už jiný to mohl být než já, kdo musel denně jezdit s kočárkem ven a dělat chůvu. Naše mlékárna byla v Teplické ulici. Uprostřed obchodu bylo železné zábradlí, které oddělovalo české zákazníky od německých. Pro nás bylo jen mléko odstředěné, mléko plnotučné bylo určeno českému zákaznictvu. Když jsem se postavil do fronty na naší straně, věděl hned každý, že jsem Němec. Tak se stalo, že mi jednoho dne stáhli moje krátké Hitlerjugend-kalhoty a za smíchu všech zúčastněných i košili a spodky, které pak hodili na strom. Tak jsem uháněl, doprovázen slovy „Germán, Germán“, úplně nahý přes město domů, svoje nádobičko zakryté bandaskou na mléko. Abych přešel tomu, že dostanu ještě větší nakládačku, oblékal jsem si starou červenobílou košili. Bílou pásku na rukáv jsem radši nechával doma, a když se mě někdo zeptal: „Čech, nebo Němec?“ odpovídal jsem vždycky: „Austria.“ Musím říct, že tenhle trik fungoval asi na sedmdesát procent, protože se už tenkrát vědělo, že Rakušané nebyli žádní Němci a že nevedli válku proti Čechům. Ještě bych chtěl dodat, že ti, co mě zbili, nebyli z našeho sousedství. Byl to rudý lumpenproletariát z periferie našeho města a z okolních vesnic. Čeští kluci ze sousedství, které jsem znal, ať to byl Václav, nebo syn paní Lisé, se mnou dál mluvili německy a snažili se mi všechno vysvětlovat v češtině, aby pro mě bylo lehčí naučit se tuto řeč.

Ze školního dvora naší Dörschwammschule zněla hlasitá pochodová hudba, neboť vojenská kapela ruských vojsk po-

řádala odpoledne koncert na rozloučenou. Každý, kdo byl na blízku, spěchal k zahradnímu plotu, protože nikdo si nechtěl nechat ujít tenhle kulturní zážitek. Bylo to už hodně dávno, co jsme zažili koncert dechovky. Rusové zahráli s bravurou nějakou ruskou lidovou píseň a sklidili velký potlesk. Když pak kapelník, vysoký důstojník, zvedl podruhé taktovku, zahrál nejdřív bubeník na malý bubínek nějaké kudrlinky a pak zazněl ke zděšení všech českých posluchačů nenáviděný staroněmecký pochod „Staří kamarádi“. Obličeje posluchačů byly stále delší a delší, ale nakonec se všichni tvářili, jako by se nic nestalo.

IX. Rudé gardy

Nato vyklidili Rusové naši Dörnschwammschule a přišli příslušníci takzvaných „Rudých gard“. Nevím, odkud se všichni vzali, ale bylo to spíš rudé bahno proletariátu. Říkali si všichni komunisté a každý z nich prý byl partyzán. Proletářskému internacionalismu rozuměli jako koza petrželi. Jediné, čemu rozuměli velmi dobře, bylo rabování a znásilňování. Teplická ulice byla plná jejich automobilových kolon. Všichni měli na sobě uniformy SA, které si vyzdobili rudými páskami a hvězdami. Na pravé ruce měli pásku s nápisem „RG – Rudá garda“. Někteří čeští občané je později překřtili na „rabovací gardu“. Jejich auta byla všechna pomalována srpy a kladivy, tu a tam bylo vidět namalovanou zařatou pěst jako komunistický pozdrav, Stalin byl všude psán velkými písmeny. Všichni byli po zuby ozbrojení a leželi připraveni k boji na svých autech, samopaly v pohotovosti, jako by měla každým okamžikem začít nová světová válka a někdo chtěl na ně začít střílet. Všechno to byli dobrodruzi jako z filmu „Gasparone, veselý dobrodruh“, který jsem viděl se svou sestřenicí v kině.

Protože jsem z našeho okna v ložnici měl dobrý výhled na školní dvůr, mohl jsem činnost Rudých gard dobře pozorovat. Hlavně tam přiváděli v řetězech spoutané německé vojáky,

kteří se ještě někde skrývali. Jednou jsem viděl, jak dva němečtí muži se svými bílými páskami společně s nějakým partyzánem přivlekli německého vojáka, spoutaného v řetězech. Voják byl stejně jako ostatní doveden do budovy školy, kde zmizel. Těm dvěma pak jeden rudý gardista sejmul bílé pásky, a tím se teď také stali partyzány. Oba stáli v pozoru, zvedli pěst k pozdravu a já slyšel hlasitě a zřetelně, jak zdraví „Heil Moskva“. Další případ se stal u nás přímo před domovními dveřmi. Naše sousedka z přízemí, osmdesátiletá stará paní, byla před naším domem zfackována mladým partyzánem, protože si doma zapomněla svou bílou pásku.

A teď teprve začalo to pravé šikanování. Pozdě odpoledne byli všichni Němci vyhnáni na ulici. Každý z nás si musel přinést koště a lopatu a bylo nám přikázáno vyčistit ulici. Tím také rudí gardisté zaznamenali, kde všude a kolik je v naší ulici Němců.

Brzy ráno 1. června 1945 jsme byli probuzeni ze spánku prudkými ranami na domovní dveře. Když jsem vyhlédl z okna, které bylo právě nad domovním vchodem, díval jsem se přímo do hlavně pušky, kterou na mě mířil jeden rudý gardista. Ve stejnou chvíli bylo slyšet hlasitě bouchání na kuchyňské dveře. Když jsem je otevřel, stál přede mnou další rudý gardista s vytaženou pistolí, kterou mířil na mne. Položil mi už tak často slýchanou otázku: „Německy, nebo česky?“ Když jsem řekl „německy“, odstrčil mě stranou a vtrhl s vytaženou pistolí do ložnice k posteli mé matky. Nařídil jí, pistolí nasazenou na její hrud', aby byla do pěti minut i s dětmi dole na chodbě.

Matka si jen přehodila kabát přes noční košili a vzala do náručí sestřičku, my s bratrem Adolfem jsme šli dolů na chodbu jen v pyžamech. Tam jsme museli ještě nějakou dobu čekat, než jsme směli vstoupit do bytu paní Kočkové. Ta nás přivítala s jízlivým smíchem. Za kuchyňským stolem seděl důstojník Rudé gardy a kontroloval přihlašovací lístky, které mu matka dala. Matka s ním mluvila česky, ale nic to nepomohlo. Bylo nám sděleno, že si máme vzít to nejnnutnější a za deset minut se shromáždit na ulici. Z nejvyššího patra, kde bydlela domovní důvěrnice a stranická příslušnice Streubergerová, jsme slyšeli, jak se s rudým gardistou dohaduje v češtině. Ujišťovala ho znovu a znovu: „Já jsem Češka, já nejsem Němka.“ Jestli s námi šla do lágru, to nemohu říct, ale od toho dne jsem ji už nikdy neviděl.

Oblékli jsme si své nejlepší věci, matka vzala s sebou trochu chleba a hotovou jíšku v pytlíku a pak jsme se odebrali na ulici, kde už se také shromažďovali naši ostatní němečtí sousedé. Z ošklivého modrého domu odnaproti už byli na ulici paní Grünertová se svými dětmi a Inge se svou matkou. Koho jsem mezi námi postrádal, to byla nacistická důvěrnice bloku paní Knotková a pan Pleil, též příslušník NSDAP. Na protějším chodníku se shlukovali naši čeští sousedé a přihlíželi počínání Rudých gard, s jakými pocity, to nemohu říct. Paní Lisá neustále posmrkávala do kapesníku a měla červené oči. Ostatní se schválně dívali jinam, jen rudý lumpenproletariát tancoval radostí na ulici. První příhoda se stala ještě při shromažďování před sousedním domem, když chtěli panu Starke-

mu vzít jeho zlaté hodinky. Protože je nechtěl vydat, bili ho rudí gardisté tak dlouho, až si je nechal strhnout.

Pak najednou se na protějším chodníku objevil náš strýc Bohouš. Už jsme si s ulehčením mysleli, že nás přišel odvést, ale jen se velmi krátce bavil s jedním z vůdců rudých gardistů, nato pokrčil rameny a zmizel právě tak rychle, jak se objevil. Pravděpodobně už zapomněl, že ho můj otec kdysi zachránil před ranami henleinovců. Naše kolona se dala pomalu do pohybu. Přišli jsme k domu v Kovářské ulici, kde bydlela stranická důvěrnice NSDAP za náš blok paní Reitová. Tam jsme uviděli jejího syna v bílé košili, na které měl našitého českého lva, stát před domem. Valda, jak si teď říkal, se na nás jen hloupě díval. Stal se z něj přes noc, stejně jako z mnoha dalších, pravý český vlastenec. Hnali nás Teplickou ulicí, pak jsme prošli Goethovu ulici a za kinem Olympia jsme odbočili k Dobytčímu trhu. Krátce předtím, než jsme tam došli, byli z naší kolony oddělení všichni muži. Nějaký partyzán v železničářské uniformě je vyháněl krejčovským metrem. Náš průvod, ženy a děti, musel jít zase zpátky a nakonec byl odveden na faru do mostecké Komendy. Muže dohnali do lágru ve Střimicích, kde byli zcela bezbranní vydáni počínání rudých gardistů. Když se za námi zavřela velká vrata fary, byli jsme zpočátku rádi, že nás nedali do Terezína, jak jsme se obávali. Spali jsme přímo na kamenné dlažbě na velké chodbě před vstupem do farářova bytu. Matka mě stále posílala dovnitř, udělat z donesené jíšky polévku pro sestřičku.

Proti farářovu bytu byla kůlna, na kterou jsem vylezl, abych se podíval přes zeď fary. K mému překvapení stál dole strýc

Bohouš. Jediné, na co se mě zeptal, bylo, jak se nám daří, a pak mi řekl, že teta Anna a strýc Hubert spáchali v noci sebevraždu. To bylo všechno. Nato zmizel tak, jak přišel. Když nastala noc, vzala si matka na hlavu mou čepici a oblékla si můj kabát. Já si zas uvázal její šátek, protože jsme měli strach, že přijdou Rusové. A oni přišli a chtěli k německým ženám.

Na tomto místě bych chtěl poděkovat katolickému faráři, který svým osobním nasazením a odvahou zabránil nejhoršímu. K čemu docházelo v okolních stodolách, kde byly také ubytovány německé ženy a dívky, o tom mi není nic známo.

Příští den odpoledne přijel na koni hvězdami dekorovaný rudý gardista. Museli jsme všichni rychle nastoupit a připravit se k odchodu. Když jsme opouštěli faru, všiml jsem si, že vlevo a vpravo nás doprovází několik gardistů vybavených bičí a důtkami. Vedli nás Okružní ulicí, kde jsme viděli tetu Gustu, která hrozně plakala, protože nám nemohla pomoci. Pak se šlo do Pražské ulice, okolo nemocnice, kde se naše kolona zastavila, protože v první řadě byl zbit nějaký mladistvý. Když jsme došli ke vratům sklárny, nechali nás nejdřív dlouho stát. Zevnitř bylo slyšet nepřetržité salvy ze samopalů. Najednou se na zdi před námi objevil rudý gardista a střílel jako šílený do vzduchu, což nás vystrašilo a vyděsilo. Konečně jsme prošli branou a na to, co jsem tam viděl, do smrti nezapomenu. Mezi hromadami zlatých prstenů a hodinek, které byly odebrány Němcům, seděly ty dvě „andělské kurvičky“ z Dobyččího trhu – v partyzánských uniformách. Byly to sestry Führbachrový, ty, které se za doby říše tahaly s německými

důstojníky. Stáli jsme tedy na dvoře a čekali, co se s námi bude dít dál. Občas vzali rudí gardisté nějakou ženu s sebou do stanu a já rozuměl jen tolik, že se jedná o nějaký zákrok, při kterém hledají zlato. Už byla noc, když jsme si směli najít místo na přespání ve slámě, kde jsme vyčerpáním a hladem hned usnuli. Příští ráno, když jsme se vzbudili, přikázala nám matka ihned to místo opustit. Jak jsme totiž ráno zjistili, spali jsme celou noc na mrtvolách, které ležely pod námi a byly zakryté jen slámou. Pak začalo pro nás, to znamená pro mne, shánění něčeho k snědku. Byla tu sice bouda s kuchyní, ve které se vydávala páchnoucí vodová polévka s knäckebrotem, ale museli jste vystát dlouhou frontu. Když už jsem si myslel, že přijdu na řadu, začali rudí gardisté v bezprostřední blízkosti střílet ze samopalů do vzduchu, takže jsme se všichni co nejrychleji rozutekli. Pozdě odpoledne jsem přece jen získal malou misku polévky a trochu chleba a odnesl to matce. Moje malá sestřička dostala polévku, my jsme si rozdělili chleba.

Nevím, jak dlouho jsme takto živořili, ale boj o přežití pro nás byl den ze dne těžší. Báł jsem se už chodit na záchod, protože mě strašně páčil konečník a stejně ze mě šla jen voda. Jednou za poledne mi matka nařídila, abych šel s ní a s bratrem Adolfem k východu z lágru, kde se sestavovala pracovní kolona. Byli tam dva muži v černých oblecích, kteří hledali pracovní síly pro svůj podnik. Matka s jedním z nich vyjednávala a on pak přikývl směrem k nám. Dětský kočárek jsme vzali do středu kolony tak, aby ho hlídka nezapozorovala.

Tak jsme opustili lágr ve sklárně, a jak se ukázalo, právě včas. Jak nám později vyprávěla paní Grünertová, matčina

přítelkyně, byly té noci vyvolány všechny ženy se svými dětmi, aby se seřadily u hlavní brány, že mohou jít domů. Když se ale před shromážděnými ženami otevřela brána, vtrhli dovnitř ruští vojáci a došlo k hromadnému znásilňování. Co nestihli Rusové, to dokončily české hlídky rudých gardistů. To byl začátek nádherného „československo-sovětského přátelství“, při němž se přece všechno bratrsky dělilo. Ovšem když pak v roce 1948 bylo Československo zcela ovládnuto mocným ruským impériem, bratrské dělení přestalo.

Naše pracovní kolona pochodovala pokojně a způsobně středem ulice a oba pánové v černých oblecích šli před námi. Cesta vedla Pražskou ulicí kolem „Bratrské pokladny“ až k Repre, kde jsme zastavili před vraty Sběrných surovin, takzvané hadrárny. Po krátkém klepání na vrata jsme byli vrátným vpuštěni dovnitř a ocitli jsme se na budoucím pracovišti mé matky – v hadrárně. Všichni jsme se vměstnali do nevelké místnosti, vybavené stoly a lavicemi. Pak jsme se směli nejdřív umýt, protože jsme byli špinaví jako prasata. Nato se otevřelo malé okénko a paní Holešovská, Slovenka, nám každému dala vydatnou porci voňavé bramboračky s kusem chleba. Pánové v černých oblecích nám německy sdělili, že musíme ještě jednu noc v hadrárně vydržet, ale zítra, po vyřízení nutných formalit, smíme zase jít domů. Musím na tomto místě ještě podotknout, že oba pánové, pan Stückbauer a pan Proper, k nám byli velmi vstřícní a necítili vůči nám žádnou nenávist. Jak jsme se později dozvěděli, byl pan Proper Žid a byl za třetí říše zavřený v koncentračním táboře.

Pozdě odpoledne se mě pan Proper ptal, jestli bych nechtěl

jít domů ke své babičce. Když jsem přitakal, odvedl mě lidu-prázdnými ulicemi Mostu do Stecherovy ulice a tam mě v pořádku předal. Babička s dědečkem mě přijali se slzami v očích a dědeček mi řekl pohnutým hlasem: „Kvůli tobě bych si byl brzy vzal život.“ Pak snesli z půdy sedací vanu a já si musel ze všeho nejdřív dát teplou koupel, což mi udělalo moc dobře, jen ten zadek mě ještě pálil. Po jídle jsem si vlezl do babiččiny postele, kde jsem okamžitě únavou usnul. Příští den jsme šli s dědečkem do hadrárný, kde jsme vyzvedli i matku.

Ale když jsme přišli domů do našeho bytu v Hasnerově ulici, nevěřili jsme svým očím: všechno nám ukradli. Všechny skříně byly vyrabované a prázdné, nenechali nám ani kousek oblečení. Naštěstí přišla teta Gusta a řekla matce: „Martí, neplač! Pošlu sem koňský povoz pro nábytek a přestěhujete se k nám do dvora, tam vám může každý políbit prdel.“ A tak jsme se ještě týž den odpoledne nastěhovali k tetě Gustě do zadního dvora, do jednopokojového bytu. Ale jak už to osud zřejmě chtěl, naše štěstí netrvalo dlouho. Už příští den přišla paní Šestáková, nafoukaná baba, s rozhodnutím „národního výboru“, že náš nábytek je od této chvíle jejím vlastnictvím a má být příští den připraven k odvozu. Toho večera jsem dostal naprosto bláznivou volnost a zamazal a pošpinil jsem všechno, kam jsem dosáhl rukama. Dokonce jsem rezavým hřebíkem vyryl do dveří skříní velké iniciály otcova jména: E. S. Když paní Šestáková příští den přišla, aby si nábytek odvezla, dostala šok a byla velmi rozhořčena tím, že všechno bylo tak hrozně zašpiněné. Matka ji prosila, aby nám nechala aspoň svatý obrázek, který visel nad našimi postelemi, kvůli

požehnání, ale ona neměla slitování a shrábla celá chtivá všechno. Vrcholem bylo, když nám z uhláku vysypala uhlí do pokoje a sama si uhlák odnesla na nákladák. Pamatuji se ještě docela přesně, jak řidič nákladáku při této scéně zbledl jako křída a odplivl si před ní. Křičel na ni něco v češtině, čemuž jsem ale bohužel nerozuměl, pak jen potřásl hlavou a díval se na nás plný soucitu. Konečně s naším nábytkem nastartovali a odjeli. Tak jsme tam seděli na podlaze bez kousku oblečení a bez nábytku. A zase jako záchrana v nouzi přišla teta Gusta a jednoduše řekla: „Tak Marti, bude se zase stěhovat.“ Nato jsme dostali její starý nábytek, který ale byl ještě tak dobrý, že nám ho už po týdnu zase chtěli vzít, ale teď už se teta nedala. Vyhodila tu rudou sebranku lumpů rázně z domu a na našem nábytku teď byly nalepené lístečky s nápisem: „Tento nábytek je majetkem rodiny Reichertových!“

Dva dny nato zemřela moje sestřička Anita na následky pobytu v lágru. Je nutné říct, že nám v lágru vyhladověla. Pro matku nastalo složité obstarávání rakve. Když ji konečně sehnala, objevil se další problém s pohřbem. Pan Jícha, nový majitel pohřebního ústavu v Mostě, jí řekl, že pro Němce žádné hroby nejsou. Tak stála ta malá rakev nejprve u strýce Bohouše v garáži. Po urputném vyjednávání dosáhla pak matka toho, že moje malá sestra byla pohřbena do hrobu k tetě Anně a strýci Hubertovi.

Začal odsun Němců. Denně byly vyklizeny celé ulice. Německé obyvatelstvo bylo vyzváno, aby s třicetikilogramovým zavaza-

dlem opustilo své byty a neprodleně nastoupilo do nákladních aut, která je potom odvážela k německé hranici. Češi tomu říkali: „Domů do říše.“ Jak mi o desítky let později potvrdili čeští přátelé, mnohým bylo ještě i těch 30 kg sebráno. Stávalo se také, že těsně před německou hranicí byly ještě německé dívky a mladé ženy znásilněny členy Rudých gard, a potom se smíchem hnány přes hraniční potok „domů do říše“.

Denně kolovaly nové odstrašující zprávy, obzvláště zlé to bylo ve vesnicích pod Krušnými horami. Například v Černicích, při oslavách vítězství Rudých gard, byly sehnány německé ženy a musely pány partyzány z Rudých gard obsluhovat nahé. Když už byli muži víc než dostatečně opilí, začaly orgie, aniž by ženy měly nějakou možnost se bránit. Byly také případy, kdy Němce nutili sežrat obraz vůdce a přitom byl ubit k smrti.